

LBRIS

We know
books

Dorin CIMPOEȘU

**GUVERNĂRI POLITICE
POST-TOTALITARE
DIN REPUBLICA MOLDOVA
(2012 — 2022)**

 **CETATEA
DE SCAUN**

CUPRINS

Cuvânt către cititor	15
În loc de prefață	17
Republica Moldova – treizeci de ani de independență controversată	17
Capitolul I Sfârșitul guvernării Alianței pentru Integrare Europeană (AIE)	27
AIE intră în criză politică.....	27
Capitolul II Coaliția Pro-Europenă	31
Alegerile parlamentare din 2014.....	32
Capitolul III Alianța Politică pentru Moldova Europeană	35
O nouă criză politică	40
Încetarea noii guvernări AIE	45
Capitolul IV Guvernarea Platformei Social-Democrate (2016-2018)	51
Capitolul V Regimul PLAHOTNIUC (2016 – 2019)	61
De la AIE la Platforma Social Democrată pentru Moldova(PSDM)	61
Destrămarea coaliției PSDM	69
Capitolul VI Alegerile parlamentare creează o mare incertitudine politică	73
Decalarea datei alegerilor	73
Contextul intern și extern al organizării alegerilor	74
Schimbarea sistemului electoral	75
Poziționarea partidelor pe eșichierul politic.....	77
Platformele electorale ale principalelor partide	80
Concurenții electorali.....	81
Rezultatele alegerilor.....	83
Repartizarea mandatelor	85
Referendumul consultativ	85
Sondajele de opinie și alegerile	86

Finanțarea campaniei electorale	89
Reflectarea campaniei electorale în mass-media.....	91
Observatorii și alegerile parlamentare.....	93
Concluzii	95
Capitolul VII Criza politică post – electorală.....	99
O mare incertitudine politică post-electorală	99
Poziționarea principalelor partide parlamentare după alegeri.....	100
Deputații s-au reunit în unica ședință a noului Parlament.....	102
Igor Dodon își nuanțează poziția față de relațiile cu UE.....	103
Primele consultări ale lui Igor Dodon cu partidele parlamentare mari	103
A doua rundă de consultări eșuată a lui Igor Dodon cu cele trei partide parlamentare	105
Partidele parlamentare își prezintă ofertele de guvernare	106
Primele tatonări între PSRM și Blocul ACUM pentru constituirea unei majorități.....	107
Igor Dodon sesizează Curtea Constituțională	108
Curtea Constituțională respinge sesizarea președintelui	109
Încercări disperate de reluare a negocierilor între Blocul ACUM și PSRM.....	109
Se conturează tot mai mult ideea alegerilor anticipate.....	110
Indicii ale amestecului Moscovei în formarea majorității parlamentare.....	111
Vizita subită la Chișinău a unor înalți emisari ai UE, SUA și Rusiei.....	113
Accelerarea negocierilor, după vizita emisarilor străini	114

Capitolul VIII Constituirea coaliției Înțelegerea Politică Temporară	117
PDM nu recunoaște noua putere constituțională.....	121
Recunoașterea noii puteri de către principalii actori politici internaționali.....	123
Curtea Constituțională se implică în bătălia politică	125
Încetarea dualității de putere la Chișinău.....	126
Ieșită compromisă din lupta politică, CC se autodizolvă	129
Concluzii	132
Capitolul IX Guvernarea Înțelegerii Politice Temporare.....	135
Primele măsuri luate de Guvernul Maia Sandu	135
Moratoriul ideologic și geopolitic	137
Guvernul Sandu la 100 de zile în viziunea opoziției	148
Disensiuni majore în cadrul coaliției temporare	149
Negocieri pentru resetarea coaliției de guvernare.....	151
O nouă Înțelegere Politică între PSRM și Blocul ACUM.....	154
Reacții privind constituirea celei de-a doua Înțelegerii Politice	156
Capitolul X Socialiștii pro-ruși au luat puterea în Chișinău	161
Alegerile locale din 2019	161
Partidele de dreapta, unioniste, au pierdut Primăria Chișinău	163
Blocul ACUM refuză colaborarea la nivel local cu PSRM	166
Eșecul în alegerile locale a fost preludiul destrămării Blocului ACUM.....	168
Capitolul XI Destrămarea Coaliției KOZAK	171

Guvernul își asumă răspunderea privind numirea procurorului general.....	172
Moțiunea de cenzură împotriva Guvernului Sandu.....	173
Demiterea Guvernului Maia Sandu și destrămarea coaliției majoritare.....	175
Instalarea guvernului minoritar socialist.....	178
Î.P.T., o creație a occidentalilor, jucată la cacealma de Moscova.....	182
Capitolul XII Guvernarea socialistă (noiembrie 2019 – iulie 2021)	187
Guvernul minoritar Ion Chicu.....	187
Negocieri între PSRM și PDM pentru formarea unei coaliții majoritare	188
Constituirea coaliției Platforma Social – Democrată pentru Moldova (PSDM)	190
Fragilizarea coaliției majoritare.....	192
Destrămarea coaliției.....	195
Fosta putere și acoliții ei boicotează autoritatea președintelui nou ales.....	197
Demisia Guvernului minoritar Ion Chicu.....	198
Declanșarea unei crize politice prelungite.....	199
Capitolul XIII Alegerile prezidențiale din 2020.....	201
Stabilirea datei alegerilor.....	201
Febra pregătirilor pentru campania electorală	201
Înregistrarea candidaților.....	203
Platformele electorale ale principalilor candidați.....	204
Sondajele de opinie – instrumente de manipulare a alegătorilor.....	209
Amestecul Moscovei în campania pentru alegeri	210
Tratamentul discriminatoriu al presei online față de unii candidați	211
Primul tur al alegerilor	213

Mobilizarea exemplară a dreptei politice pentru bătălia finală a alegerilor	215
Tactica lui Igor Dodon în turul al doilea al alegerilor	217
Victoria istorică a Maiei Sandu în alegeri	219
Validarea rezultatelor alegerilor.....	221
Învestirea în funcție a noului președinte	222
Reacții externe privind victoria Maiei Sandu în alegeri.....	223
Concluzii	227
Capitolul XIV Criza politică premergătoare alegerilor parlamentare anticipate (decembrie 2020 – iulie 2021).....	229
Declanșarea crizei politice.....	229
Desemnarea Nataliei Gavrilița pentru funcția de prim-ministru	232
Parlamentul respinge investirea Guvernului Gavrilița	234
A doua rundă de consultări pentru constituirea unui guvern.....	235
Crearea unei majorități parlamentare toxice	237
Desemnarea unui nou candidat pentru funcția de prim-ministru	238
Majoritatea toxică boicotează investirea Guvernului Grosu	241
Războiul dintre Președinte și opoziția parlamentară <i>ad hoc</i> îmbracă noi forme.....	242
Confruntarea dintre opoziția toxică și Președinție devine uzurpătoare.....	244
Capitolul XV Alegerile parlamentare anticipate – o victorie istorică a românilor basarabeni	249
Evoluții politice premergătoare alegerilor anticipate.....	249

Declanșarea alegerilor	251
Înscrierea partidelor în cursa electorală	251
Tentativă eșuată de coagulare a partidelor unioniste	253
Regruparea forțelor pro-ruse.....	255
Noi pronosticuri eronate ale sondajelor sociologice.....	257
Jongleria cu secțiile de votare.....	258
Observatori la alegerile anticipate	260
Rezultatele alegerilor — o victorie răsunătoare a partidului prezidențial.....	262
Repartizarea voturilor.....	264
Validarea rezultatelor alegerilor și a mandatelor	265
Reacții externe privind rezultatele alegerilor.....	266
Miza alegerilor	268
Capitolul XVI Instalarea noii puteri de dreapta.....	271
Constituirea noului Parlament și alegerea conducerii acestuia	271
Discursul Maiei Sandu în Parlament.....	272
Consultări pentru formarea Cabinetului de miniștri.....	274
Învestirea Guvernului Gavriliță	275
Presa internațională despre investiția Guvernului Gavriliță	278
Capitolul XVII De la statutul de asociat la cel de țară- candidat la UE.....	281
Depunerea cererii de aderare la UE	281
Chestionarul de aderare	282
Accelerarea demersurilor de aderare	284
Acordarea statutului de țară-candidat la UE	286
Reacții pro și contra la Chișinău	288
Recomandările de pre-aderare	291
POSTFAȚĂ	295

Lista anexelor	311
Anexa 1 — Primul Guvern Gavrilița, neinvestit.	312
Anexa 2 — Declarația de constituire a majorității parlamentare toxice, anti-prezidențiale.....	312
Anexa 3 — Guvernul Igor Grosu, desemnat la 16 martie 2021 și respins de Parlament.....	313
Anexa 4 — Hotărârea Parlamentului privind introducerea <i>stării de urgență</i> pe teritoriul Republicii Moldova.	313
Anexa 5 — Declarația Parlamentului privind dezacordul dizolvării acestuia de către președintele Republicii Moldova.	314
Anexa 6 — Decretul privind dizolvarea Parlamentului și convocarea alegerilor anticipate	317
Anexa 7 — Decretul privind desemnarea Nataliei Gavrilița pentru funcția de prim-ministru.....	318
Anexa 8 — Guvernul Natalia Gavrilița, investit de Parlament la 6 august 2021.	319
Anexa 9 — Cererea Republicii Moldova de aderare la UE	319
Anexa 10 — Guvernele Republicii Moldova (2012 — 2022)	320
Summary	349
BIBLIOGRAFIE	351

Capitolul I

Sfârșitul guvernării Alianței pentru Integrare Europeană (AIE)

AIE intră în criză politică

După alegerea lui Nicolae Timofti în funcția de președinte, la 16 martie 2012, și depășirea crizei constituționale, situația din cadrul majorității parlamentare s-a mai liniștit, oarecum, în următoarele luni, care au mai rămas din anul respectiv. Nu însă și viața politică internă din Republica Moldova.

Comuniștii au continuat să hărțuiască coaliția majoritară prin boicotarea lucrărilor Parlamentului, campania de așa-zisă nesupunere civică, încercarea de a organiza un referendum de neîncredere în AIE, desfășurarea unor demonstrații antiguvernamentale și altele.

Nici viața unor partide politice nu a fost mai liniștită. Însuși PCRM cunoaște începutul unui proces de destrămare prin părăsirea acestuia de către unii deputați nemulțumiți de politica liderului acestuia, Vladimir Voronin. Prima desprindere de partid a fost cea a unui grup de trei parlamentari conduși de Vadim Mișin, care au înființat partidul „Renașterea”. Aceștia, împreună cu cei care reprezentau Partidul Socialiștilor, au constituit, în septembrie 2016, facțiunea deputaților neafiliați.

Echipa guvernamentală a suportat unele remanieri în domeniile afaceri interne și educație și a adoptat, la inițiativa Partidului Liberal, legea prin care au fost

interzise simbolurile și apologia comunismului, ceea ce a produs o emoție puternică în opinia publică.¹

În ceea ce privește drumul pro-european al Republicii Moldova, anul 2012 a consemnat vizitele la Chișinău ale cancelarului german Angela Merkel (august) și președintelui Comisiei Europene, Jose Manuel Barosso (noiembrie), care au reafirmat sprijinul lor pentru efectuarea unor pași concreți privind integrarea europeană, respectiv semnarea Acordului de Asociere cu U.E. și finalizarea Planului de acțiuni vizând liberalizarea regimului de vize.

Anul 2012 s-a încheiat, însă, cu un eveniment tragic, respectiv incidentul de vânatoare din Pădurea Domnească, produs pe 23 decembrie și soldat cu uciderea unei persoane de către un înalt demnitar, care avea să coste scump din punct de vedere politic coaliția guvernamentală.²

Încercarea de mușamalizare a cazului, distrugerea și falsificarea unor probe, intimidarea martorilor și manipularea opiniei publice de către înalți reprezentanți ai puterii judecătorești au determinat un scandal de amploare, la începutul anului 2013. Toate aceste acuze au fost aduse coaliției politice, învinuită de corupție.

În acest context politic deosebit de tensionat, premierul Vlad Filat a anunțat, la 13 februarie 2013, că partidul său denunță unilateral Acordul de înființare a AIE și a propus celorlalte două partide constitutive să înceapă tratativele pentru încheierea unui nou acord.

¹ *Timpu*, 8 noiembrie 2013.

² *Agenția Agerpres*, 19 decembrie 2013.

Gestul liderului PLDM a fost urmat de demisia lui Vladimir Plahotniuc, prim-vicepreședinte al Parlamentului din partea PDM, ceea ce a tensionat și mai mult relațiile dintre cele 3 partide ale majorității parlamentare.

Drept consecință a răfuiei politice dintre PLDM și PD, la 5 martie 2013, Guvernul Filat a fost demis de Parlament, cu concursul deputaților PDM și PCRM și al celor neafiliați, fiind acuzat de corupție. Au votat împotriva deputații PLDM, cei ai PL neparticipând la vot.

A urmat o perioadă de circa trei luni (5 martie – 30 mai 2013) de instabilitate politică, timp în care s-au purtat tratative anevoioase și dificile pentru formarea unei noi coaliții politice și investirea unui guvern.

În același timp, au avut loc două evenimente cu consecințe directe asupra viitoarei majorități parlamentare. Primul se referea la o decizie a Curții Constituționale, adoptată pe 22 aprilie 2013, prin care i se interzicea liderului PLDM, fostul premier, să mai candideze pentru un nou mandat, deoarece guvernul său a fost demis pentru corupție. Al doilea privea P.L., care a declarat că nu va mai vota un executiv condus de Vlad Filat, motiv ce a determinat un conflict intern care a dus la sciziunea partidului, prin părăsirea acestuia de către mai mulți membri, inclusiv de 7 deputați din cei 12 și înființarea Partidului Liberal Reformator (PLR), condus de Ion Hodârcă.³

³ *Idem*.

Capitolul II

Coaliția Pro-Europenă

La 22 aprilie 2013 a fost anunțată constituirea alianței politice Coaliția Pro-Europeană, formată din PLDM, PD și deputații care s-au desprins din P.L. Aceasta l-a propus pe Iurie Leancă, vicepremier și ministru al afacerilor externe în fostul guvern, candidat pentru funcția de prim-ministru.

Președintele N. Timofci l-a acceptat și l-a însărcinat cu formarea guvernului și elaborarea programului de guvernare. La 30 mai 2013, Parlamentul a investit Guvernul I. Leancă prin votul celor 53 de deputați ai alianței (PLDM – 31, PDM – 15, PLR – 7), precum și 5 ai grupului de neafiliați.

Componența noului guvern era formată din 8 miniștri ai PLDM, 6 ai PDM și 3 ai liberalilor reformatori.

Funcția de președinte al Parlamentului a revenit PDM-ului și a fost ocupată de deputatul Igor Corman, care a luat locul liderului partidului Marian Lupu, demis în aprilie 2013.

Chiar dacă și-a schimbat denumirea, noua coaliție politică a păstrat o structură similară AIE, în componența acesteia intrând, în principal, cele trei partide pro-europene.

Această alianță politică a avut o viață destul de scurtă, de circa un an, deoarece în toamna anului 2014 au fost organizate alegeri parlamentare la termen.

În perioada de guvernare a acesteia, obiectivul principal l-a constituit finalizarea negocierilor cu U.E. privind Acordul de Asociere și cel de liber schimb, parafarea textului în cadrul Summit-ului Parteneriatul Estic de la Vilnius (27 noiembrie 2013) și semnarea acestuia de către prim-ministrul I. Leancă, la Bruxelles (27 iunie 2014), alături de Ucraina și Georgia, în prezența celor 28 de șefi de stat și guvern din țările membre.⁴

Apropierea de U.E. a determinat contrareacția Rusiei, care a introdus, în luna septembrie 2013, un embargo asupra importului de vinuri din Republica Moldova, ceea ce a adus pagube acesteia de peste 20 de milioane de dolari SUA. De asemenea, au crescut amenințările Moscovei privind posibilitatea pierderii Transnistriei, ca și tendințele separatiștilor din UAT Găgăuzia, unde a fost organizat un referendum (2014) în cadrul căruia populația s-a pronunțat pentru aderarea la Uniunea Vamală Rusia-Belarus-Kazahstan.

Creșterea euroscepticismului, generalizarea corupției în rândul înalților funcționari de stat și divizarea societății din punct de vedere național, lingvistic și politic formau caracteristicile esențiale ale situației din Republica Moldova înaintea alegerilor parlamentare din noiembrie 2014.

Alegerile parlamentare din 2014

La 30 noiembrie 2014, au fost organizate alegerile parlamentare la termen⁵. La scrutin au participat 24 de concurenți electorali, respectiv 19 partide politice, 1 bloc electoral și 4 candidați independenți. Rata de participare

⁴ Agenția Moldpres, 27 iunie 2014.

⁵ Agenția Moldpres, 5 decembrie 2014.

a fost de 55,86%, ceea ce a însemnat 1.600.640 de alegători din totalul de 2.778.269 înscriși în listele electorale.

Au reușit să treacă pragul electoral de 6% doar cinci partide politice,⁶ în următoarea ordine:

- PSRM – 20,77%, 25 mandate;
- PLDM – 19,97%, 23 mandate;
- PCRM – 17,72%, 21 mandate;
- PDM – 15,91%, 19 mandate;
- PL – 9,53%, 13 mandate.

Analiza rezultatelor relevă că partidele parlamentare pro-europene, care au constituit anterior coaliția guvernamentală AIE, au câștigat alegerile, obținând 55 de mandate din totalul de 101. Aceasta, în timp ce partidele pro-ruse (PCRM și PSRM) le-au pierdut, ceea ce arată preferința electoratului pentru calea pro-europeană aleasă de Republica Moldova, prin semnarea Acordului de Asociere cu U.E. și liberalizarea regimului de vize.

Pe de altă parte, scrutinul a consemnat, pentru prima dată în istoria post-comunistă a alegerilor parlamentare, pierderea monopolului politic de către PCRM.⁷

Surpriza acestor alegeri a constituit-o PSRM, care a reușit să obțină cel mai mare număr de mandate și, astfel, să ia locul comuniștilor în raporturile cu Rusia, devenind principala forță politică favorită a Moscovei din Republica Moldova.

Având o importanță strategică pentru orientarea pe plan extern a Republicii Moldova, alegerile parlamentare

⁶ www.e-democracy.md, accesat la 11 decembrie 2014.

⁷ Agenția Unimedia, 1 decembrie 2014.